

מתודולוגיות פמיניסטיות למסלול מגדר בשטח

Research Methods in Gender Studies

מספר קורס: 27-908-06

שם המרצה: ד"ר יעל בר-צדק

סוג הקורס: קורס חובה לסטודנטיות תואר שני | **שנת לימודים:** תשפ"ג |

סמסטר: ב' | **היקף שעות:** 1 ש"ש | **מועד:** ימי ג', 14:00-15:30

שעות קבלה: בתיאום מראש במייל yael.btzedek@gmail.com

א. מטרות הקורס ותוצרי הלמידה

שיטות מחקר פמיניסטיות משמשות כאמצעי מרכזי לאיסוף ידע על ההירארכיה המגדרית כפי שהיא מתקיימת בהקשרים מוסדיים, ארגוניים ופרטיים. הדגש העכשווי על אתנוגרפיה מוסדית לצד המסורת הפמיניסטית של מחקרי פעולה, וההתפתחויות האחרונות בתחום של ניתוח שיח ביקורתי פמיניסטי, מציידים פעילות פמיניסטיות בכלי עבודה בסיסיים, המאפשרים את העמקת ההכרות עם מציאות חברתית בשדה ספציפי. מתוך גישה זו מכון הקורס לצייד את תלמידות מסלול שטח בכלים לחקר השדה בו ברצונן לפעול, מתוך התנסות והיכרות עם השדה ושיתוף פעולה בין הסטודנטיות לבין נשות ואנשי השטח. במקביל מיועד הקורס ללמד את הסטודנטיות כיצד להשתמש בניסיון ובידע מתוך עבודת השדה לשם ייצור ידע והנכחתו.

לשם כך מקנה הקורס מגוון כלים מתודולוגיים מתוך הפרדיגמה האיכותנית פמיניסטית, המסייעים בכתיבת עבודה שיש לה בסיס אמפירי בין אם מדובר בתיאור מקרה, דו"ח הערכה על פרויקט או תהליך ארגוני, וכמובן עבודה סמינריונית/אקדמית אחרת. בנוסף, מכון הקורס לאפשר לסטודנטיות לקרוא מחקרים אמפיריים שנערכו מפרספקטיבה פמיניסטית ובכלל, ולזהות את המרכיבים המתודולוגיים בכל טקסט אקדמי – זאת ככלי עבודה מרכזי הנדרש להן במסגרת לימודיהן לתואר מתקדם.

תוצרי הלמידה:

- בניית מערך מחקר בר תוקף, רלוונטי ואשר עונה על שאלת המחקר וצרכי הארגון העומד מאחוריו
- עריכת מחקר איכותני יישומי באמצעות מגוון כלים מתודולוגיים
- השתלבות בשדה כחלק מתהליך מחקר יישומי
- ביצוע קריאה ביקורתית של טקסטים מחקרניים אמפיריים
- גזירת מסקנות והמלצות יישומיות בהינתן תוצאות המחקר האמפירי

ב. תוכן הקורס:

במהלך השיעורים יוצגו עקרונות מרכזיים של הגישות הפמיניסטיות השונות הקיימות לאיסוף וניתוח נתונים תוך התמקדות בסוגיות המתודולוגיות הבאות:

- 1) **זיהוי מרכיבי מערך המחקר** – הגדרת שדה המחקר, ניסוח מטרת מחקר ושאלת מחקר, הגדרת אוכלוסיית מחקר, ומציאת פריטים ביבליוגרפיים רלוונטיים מתוך מאגרי מידע קיימים.
- 2) **היכרות עם כלים לאיסוף נתונים** – תצפית, ראיון עומק, קבוצת מיקוד.
- 3) **היכרות עם שיטות ניתוח נתונים** – ניתוח תמטי, המודל המרובע
- 4) **תרגול המבט הרפלקסיבי** – הבנת המשמעות שיש למיקום החוקרת בשדה על התהליך המחקרי ותוצריו.

מהלך השיעורים:

השיעורים יכללו הוראה פרונטלית עם דיון, עבודה בקבוצות, ניתוח טקסטים וסרטונים ובשילוב הרצאות אורח. ייתכן כי חלק מהשיעורים יערכו בשיתוף המסלול המחקרי.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים

*תכנית זו כפופה לשינויים בהתאם לשיקול דעת המרצה במהלך הקורס

מס'	נושא השיעור	קריאה	הערות
<u>שיעור 1</u> 8.3	בין שטח למחקר : מה זה מחקר ולמה צריך אותו במסלול שטח?	---	
<u>שיעור 2</u>	מחקר איכותני פמיניסטי, ידע מהשטח, רפלקסיביות והתמקמות – לחקור מבפנים ומבחוץ	קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (2014). הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (עורכות), מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות . תל-אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד. *מתוך פרק ההקדמה יש לקרוא את <u>עמ' 7-22 בלבד</u> , לא כולל החלק שמתחיל בכותרת "על תהליך יצירת הספר" בעמ' 22 ומטה ואילך.	
<u>שיעור 3</u>	מערך המחקר א'	Dalmiya, V. and Alcoff, L. (1993). Are "'old wives' tales" justified? In: Alcoff, L. and Potter, E. (Eds.), Feminist Methodologies (pp. 217-244). New York and London: Routledge.	
<u>שיעור 4</u>	מערך המחקר ב'	ינאי, נ' (2007). שאלת המדע בפמיניזם - סנדרה הארדינג	

	וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם. בתוך: ינאי, נ', אלאור, ת', לובין, א' ונווה, ח' (עורכות), דרכים לחשיבה פמיניסטית – מבוא ללימודי מגדר (עמ' 351-391). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.		
	---	איסוף נתונים – מבוא וסקירה של כלי איסוף נתונים	<u>שיעור 5</u>
	ג'וסלסון, ר. (2015[2013]). כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית (פתח דבר, עמ' 9-27, מאת עמיה ליבליך). תל אביב: מכון מופ"ת.	איסוף נתונים – קבוצות מיקוד תרגול מעשי	<u>שיעור 6</u>
הסבר על מטלה 1	ג'וסלסון, ר. (2015[2013]). כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית (פרקים 2-5). תל אביב: מכון מופ"ת.	איסוף נתונים – הריאיון האיכותני – מהו ראיון?	<u>שיעור 7</u>
	---	איסוף נתונים – ראיונות מעשי – תרגול ראיונות	<u>שיעור 8</u>
	קריאת הקווים המנחים שנמצאים באתר הקורס	כתיבת קו מנחה לראיונות	<u>שיעור 9</u>
	ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר ת' (2010). בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה. בתוך ל' קסן ומ' קרומר-נבו (עורכות). ניתוח נתונים במחקר האיכותני (עמ' 21-42). באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.	ניתוח חומרים אמפיריים א'	<u>שיעור 10</u>
הגשת מטלה 1	שלסקי ש. ואלפרט ב. (2007). כתיבה כיצירת ידע (פרק 1). בתוך: שלסקי, ש' ואלפרט, ב' (עורכות), דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבנייתה כטקסט (ע"ע 17-69). תל אביב: מכון מופ"ת.	ניתוח חומרים אמפיריים ב'	<u>שיעור 11</u>
	חרבון, ק' (2012). דיור ציבורי. בתוך: א' הנדל, א' אדלמן, מ' גבעוני, נ' יורן ו' קני (עורכים), קריאת המחאה: לקסיקון פוליטי (ע"ע 71-79). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.	פרשנות וכתיבה – איך מציגות מחקר על עבודת שטח. הצגת פרויקטים שבוצעו בקורס בעבר.	<u>שיעור 12</u>

ג. דרישות קדם:

ללא.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

- קריאת כל פריטי החובה בביבליוגרפיה
- נוכחות בשיעורים – בקורס זה יש חובת נוכחות בכל השיעורים, שתיבדק מדי שיעור. סטודנטית שתעדר מעל שתי הרצאות ללא סיבה מוצדקת לא תוכל להגיש את העבודה המסכמת ולא תקבל ציון בקורס.
- השתתפות פעילה בשיעור
- הגשת מטלה 1 במועד
- הגשת עבודה מסכמת בסוף הסמסטר במועד

פירוט מטלות הקורס:

1. **עריכת ראיון עומק חצי מובנה ומענה על שאלות בעקבותיו** –
בחירת שדה פעולה וניסוח שאלת מחקר וקו מנחה, יצירת קשר עם אינפורמנט. ית מהשדה, ביצוע הריאיון והתייחסות רפלקטיבית באמצעות שאלות מנחות.
2. **מטלה סופית:** הפרויקט שלי בקונטקסט – ניתוח ראיון, פרשנות ומתן משמעות להצעת הפרויקט תוך התבססות על חומרי קריאה רלוונטיים לשדה הפרויקט.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

20% - מטלה 1

80% - עבודה מסכמת

נוכחות ובשיעורים והשתתפות תורמת בדיונים הנה חובה.

כאמור לעיל, על כל התרגילים חלה חובת הגשה! כלומר לא ניתן להגיש את העבודה המסכמת ללא הגשת כל התרגילים המקדימים שנועדו לסייע בכתיבתה.

***התאריך האחרון להגשת מטלת הסיכום יקבע על פי החלטת וועדת ההוראה של התכנית ללימודי מגדר. לא יתקבלו עבודות לאחר תאריך זה.**

*למען הסר ספק, העבודה צריכה להיות פרי עבודת/ה המקורית של הכותב/ת. כל ציטוט חייב בהפניה אל המקור. כל רעיון שאיננו של התלמידה חייב בהפניה. אי עמידה בכללים אלו היא עבירה על כללי האוניברסיטה ועל חוקי הקניין הרוחני.

ו. ביבליוגרפיה:

- ג'וסלסון, ר. (2015[2013]). **כיצד לראיין למחקר איכותני: גישה התייחסותית**. תל אביב: מכון מופ"ת.
- חרבון, ק' (2012). דיור ציבורי. בתוך: א' הנדל, א' אדלמן, מ' גבעוני, נ' יורן וי' קני (עורכים), **קריאת המחאה: לקסיקון פוליטי (2011-)** (ע"ע 71-79). תל-אביב: הקיבוץ המאוחד.
- ינאי, נ' (2007). שאלת המדע בפמיניזם - סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם. בתוך: ינאי, נ', אלמור, ת', לובין, א' ונווה, ח' (עורכות), **דרכים לחשיבה פמיניסטית – מבוא ללימודי מגדר** (עמ' 351-391). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
- ליבליך, ע', תובל-משיח, ר' וזילבר ת' (2010). בין השלם לחלקיו ובין תוכן לצורה. בתוך ל' קסן ומ' קרומר-נבו (עורכות). **ניתוח נתונים במחקר האיכותני** (עמ' 21-42). באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (2014). הזמנה לדיון במתודולוגיות מחקר פמיניסטיות. בתוך: קרומר-נבו, מ', לביא-אג'אי, מ', הקר, ד' (עורכות), **מתודולוגיות מחקר פמיניסטיות** (עמ' 7-22). תל-אביב: מגדרים הקיבוץ המאוחד.
- שלסקי ש. ואלפרט ב. (2007). כתיבה כיצירת ידע (פרק 1). בתוך: שלסקי, ש' ואלפרט, ב' (עורכות), **דרכים בכתיבת מחקר איכותני: מפירוק המציאות להבניית כטקסט** (ע"ע 17-69). תל אביב: מכון מופ"ת.
- Dalmiya, V. and Alcoff, L. (1993). Are "old wives' tales" justified? In: Alcoff, L. and Potter, E. (Eds.), **Feminist Methodologies** (pp. 217-244). New York and London: Routledge.

ז. שם הקורס באנגלית:

Research Methods in Gender Studies